

ΟΙ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΟΙ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΤΟΥΣ

Θεμελιακὲς καὶ καθημερινὲς ἀποφάσεις

Ἐὰν ὁ Ἡρακλῆς βρέθηκε μόνο μιὰ φορὰ στὴ ζωὴ του μπροστὰ στὸ δῖλημμα νὰ διαλέξει τὴν Ἀρετὴ ἢ τὴν Κακία· ἐὰν ὁ πλούσιος νέος τοῦ Εὐαγγελίου σὲ μιὰ ἐξαιρετικὴ στιγμὴ τῆς ζωῆς του δὲν θέλησε νὰ ἀφήσει ἅπαντα καὶ νὰ ἀκολουθήσει τὸν Ἰησοῦ, «ἦν γὰρ πλούσιος»· ἐὰν ὁ Καβάφης μιλάει γιὰ τὴ στιγμὴ ποὺ ὁ ἄνθρωπος καλεῖται νὰ πεῖ τὸ μεγάλο Ναι ἢ τὸ μεγάλο Ὁχι, ὁ καθημερινὸς ἄνθρωπος ἀντιμετωπίζει κάθε στιγμὴ περιπτώσεις ποὺ πρέπει νὰ διαλέξει ὄχι ἀνάμεσα σὲ δυὸ ἀλλὰ σὲ χίλια δυὸ πράγματα, ν' ἀποφασίσει γιὰ μιὰ ἀνάμεσα σὲ πολλὲς ἄλλες ἐπιλογές.

Εἶναι ἐπίσης ἀλήθεια ὅτι δυσκολεύεται πολὺ νὰ τὸ πράξει καὶ ὅταν ἀκόμα μπροστὰ του δὲν ἔχει παρὰ μιὰ καὶ μοναδικὴ ἐπιλογή. Καί τότε ἀκόμα ὁμολογεῖ ὅτι αἰσθάνεται δυσκολία ν' ἀποφασίσει. Τὸ ζήτημα δὲν εἶναι νὰ κάνει αὐτὸ ἢ τὸ ἄλλο. Γιατὶ ἐπιλογή του μπορεῖ νὰ εἶναι νὰ κάνει κάτι ἢ νὰ μὴν κάνει καὶ τίποτε . Στὴν ἀβουλία του, νὰ μὴ μπορεῖ ν' ἀποφασίσει γιὰ κάτι, προστίθεται καὶ ἡ ἀπραξία του. Φαρνιέντε, ὄχι ὅμως ἐκ πεποιθήσεως γιὰ νὰ ζεῖ σὲ συνεχῆ σχόλη, ἀλλὰ νὰ μὴν μπορεῖ νὰ κάνει κάτι.

Ὅφείλουμε νὰ τὸ δηλώσουμε εὐθύς ἐξ ἀρ-

χῆς, ὅτι ἡ πιὸ μεγάλη δυσκολία τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου εἶναι νὰ μπορεῖ νὰ παίρνει ἀποφάσεις. Κι ὅταν ἀκόμα εἶναι σαφῆς ὁ σκοπὸς ποὺ ἔχει θέσει καὶ ξέρει ὅτι αὐτὸ εἶναι τὸ σωστὸ καὶ δὲν συγκρούεται ὁ ἕνας σκοπὸς μὲ τὸν ἄλλο καὶ γνωρίζει καὶ τὰ μέσα καὶ τὸν τρόπο γιὰ τὴν πραγμάτωση τῆς ἀπόφασης, αἰσθάνεται ἕνα εἶδος ἀναστολῆς, ἐπιφύλαξης καὶ ἀναβάλλει τὴ λήψη ἀποφάσεως. Σὲ περίπτωση μάλιστα ποὺ ἀποφασίζει δυσκολεύεται στὴν ἐκτέλεση τῆς ἀποφάσεώς του. Θὰ ἔλεγα ὅτι ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος εἶναι διστακτικὸς καθ' ὅλη τὴν πορεία ποὺ διατρέχει τὰ ποικίλα στάδια ἀπὸ τὴ στιγμή ποὺ θέτει ἕνα σκοπὸ μέχρι ποὺ νὰ τὸν πραγματοποιήσῃ¹.

Ἐνάλογη «παθολογία» χαρακτηρίζει καὶ τὸν ἄνθρωπο ποὺ χωρὶς σκέψη, χωρὶς διάσκεψη, ἀποφασίζει παρορμητικὰ γιὰ τὸ ἕνα ἢ τὸ ἄλλο. Ἀσφαλῶς δὲν εἶναι καὶ αὐτὸς ἡ καλλίτερη περίπτωση.

Βάσανο καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους...

Ἄν εἴμασταν βέβαια μόνοι στὴ ζωὴ, θὰ ὑφίστάμεθα τίς συνέπειες μόνο γιὰ τοὺς ἑαυτοὺς μας. Ἐπειδὴ ὅμως ζοῦμε μὲ ἄλλους ἢ δική μας ἢ ἀναποφασιστικότητα βασανίζει καὶ ὄλους τοὺς ἄλλους: τὴν κοινωνία, τὴν τάξη στὴν ὁποία ἀνήκουμε, τὴν ομάδα μας, τὴν οἰκογένειά μας κ.ἄ. Στὴν περίπτωση αὐτὴ ἰσχύει σὲ πολὺ εὐρύτερο φάσμα ἢ γερμανικὴ παροιμία ποὺ ὑποστηρίζει πὼς «ὅποιος ἔχει τὴν ἐκλογή, αὐτὸς ἔχει καὶ τὸ βάσανο». Ὅλοι, δυστυχῶς, βασανίζονται μαζὶ μὲ τὸν ἀναποφασιστο.

Ἄν ἀναπολήσουμε στὴ μνήμη μας διάφορα τέτοια περιστατικὰ θ' ἀντιληφθοῦμε τί σημαίνει αὐτό. Θὰ θυμηθοῦμε σκηνές πού ὅλη ἡ οἰκογένεια ἐν χορῶ ἐκλιπαροῦσε τὸν πατέρα ἢ ἄλλο μέλος ν' ἀποφασίσει: «ἀποφάσισε ἐπὶ τέλους» τί θέλεις. Κι αὐτὸς ἐδήλωνε πλήρη ἀδυναμία ἂν θέλει νὰ πάει ἢ νὰ μὴν πάει διακοπές, ἂν θέλει βουνὸ ἢ θάλασσα, ἂν θέλει νὰ ταξιδέψει μὲ τὸ αὐτοκίνητο ἢ μὲ τὸ ἀεροπλάνο, ἂν, ἂν, ἂν... Καὶ δυστυχῶς γιὰ ὅλα αὐτὰ τὰ «ἂν» δὲν ὑπῆρχε ἡ γνωστὴ ἐταιρεία πού μᾶς τὰ ἐξασφαλίζει τώρα! Τότε τὰ «ἂν» πηγαιναν σὰν ἐκκρεμές, πέρα δῶθε. Μόνο πού τὸ τικ τὰκ τους δὲν προχωροῦσε τὸ χρόνο σὲ τίποτα. Ὁ χρόνος καὶ μαζὶ του καὶ μεῖς μέναμε ἀκίνητοποιημένοι στὸ διηνεκές. Ὑπῆρχε ὅμως καὶ ἡ περίπτωση κάποτε νὰ ἀποφάσιζε. Χαρὰ καὶ ἀγαλλίαση τότε· χωρὶς ὅμως νὰ ἀποκλείεται καὶ ἡ ὑπαναχώρηση...

«Παιδιά, περιμένετε... Ἀποφάσισα». Σχέδιο τοῦ Victor (1978). The New Yorker Magazine, Inc.

... καὶ γιὰ τὸν ἴδιο

Ἄν γιὰ τὸ περιβάλλον τοῦ ἀναποφάσιτου εἶναι αὐτὸ βασανιστικὸ δὲν πρέπει νὰ μᾶς διαφεύγει ὅτι καὶ γιὰ τὸν ἴδιο εἶναι ἐξαντλητικό, ἐξουθενωτικό. Φθάνει σὲ ἀκραῖες καταστάσεις αὐτοῦποβιβασμοῦ, μειονεξίας, ἐξευτελισμοῦ. Αἰσθάνεται ὅτι εἶναι ἀδύναμος καὶ γιὰ τὴν παραμικρὴ ἀπόφαση. Εὐχεται νὰ ἔρθουν ἔτσι τὰ πράγματα πὺ νὰ μὴ χρειαστεῖ ν' ἀποφασίσει ἢ

Ὁ ἀναποφάσιτος μοιάζει μ' ἐκεῖνον τὸν σκακιστὴ πὺ ἀπὸ τὸν πολὺ συλλογισμό δὲν ἀποτολμᾷ πλέον καμιά κίνηση.
Μάρτας Τζοβαρίδου «Ὁ σκακιστὴς» (λάδι 0,80X1,00).

ἂν χρειαστεῖ νὰ μποροῦν ἄλλοι ν' ἀποφασίσουν στὴ θέση του. Κι ὅταν ἀκόμη ἀποφασίσει εὐχεται νὰ ἔρθουν ἔτσι τὰ πράγματα ποὺ κάτι νὰ συμβεῖ στὸ τέλος καὶ ν' ἀναβληθεῖ τὸ ταξίδι, νὰ ματαιωθεῖ ἢ ἐκδήλωσι, νά, νά, νά... Εἶναι πράγματι ἀξιοθρήνητη ἡ θέση του.

Βοήθεια στὴ λήψη ἀποφάσεων

Μὴ μοῦ πεῖτε ὅτι αὐτὸ εἶναι σπάνιο φαινόμενο. Θὰ ἔλεγα ὅτι εἶναι πολὺ σύνηθες. Ἐνα μεγάλο μάλιστα μέρος τῆς σύγχρονης Συμβουλευτικῆς ἀσχολεῖται μὲ τέτοιες περιπτώσεις, βοήθειας στὴ λήψη ἀποφάσεων². Γιὰ νὰ πάρεις μιὰ ἀπόφαση χρειάζεται μιὰ ὁλόκληρη μαθητεία. Συμβουλευτικὴ ἀσφαλῶς δὲν σημαίνει νὰ σοῦ δώσουν μιὰ συμβουλὴ γιὰ νὰ κάνεις ἐτοῦτο ἢ τὸ ἄλλο ἢ νὰ πάρει κάποιος ἄλλος τὴν ἀπό-

«Δὲν ἔχει πλοῖο γιὰ σέ, δὲν ἔχει ὁδὸ» (Κ. Καβάφης). Σχέδιο τοῦ S. Gross (1974). The New Yorker Magazine, Inc.

φραση ἀντὶ γιὰ σένα. Κάποιες φορές ἴσως χρεια-
στεῖ κι αὐτό. Μιὰ συμβουλευτικὴ ποὺ βοηθεᾷ
στὴ λήψη ἀποφάσεων εἶναι μία διαδικασία ποὺ
σκοπεύει στὴ διάγνωση καὶ τὴ θεραπεία αὐτῆς
τῆς ἀδυναμίας τῶν ἀτόμων γιὰ λήψη ἀποφά-
σεων³.

Αὐτὴ μπορεῖ νὰ ὀφείλεται σὲ ἔλλειψη ἐμπι-
στοσύνης στὸν ἑαυτό μας, σὲ ἄλλα παθολογικὰ
αἷτια, στὸ περιβάλλον μας, στὴν ἀγωγή ποὺ ὑ-
ποστήκαμε ὡς παιδιὰ μέσα στὴν οἰκογένεια, στὸ
σχολεῖο· στὴν ἀγωγή ποὺ ὑποστήκαμε ἢ ὑφιστά-
μεθα ὡς πολίτες στὴν κοινωνία ποὺ ζοῦμε.

Ἄν μέχρι τώρα ἄλλοι ἀποφάσιζαν πρὶν ἀπὸ
μᾶς γιὰ μᾶς. Ἄν δική μας ἀπόφαση ἐθεωρεῖτο
ἢ συμμόρφωση πρὸς τὰ ἤδη ἀποφασισμένα κα-
τὰ τὸ «ἀποφασίζομεν καὶ διατάσσομεν». Ἄν
στὸν τρόπο ζωῆς ποὺ μᾶς ὑπέβαλαν δὲν ὑπῆρ-
χαν περιθώρια ἐπιλογῶν, ποῦ στὸ καλὸ θὰ μα-
θαίναμε ὅτι εἶναι δυνατὸ νὰ ἔχουμε δική μας
γνώμη, δικά μας κριτήρια ἐπιλογῶν καὶ κατὰ
συνέπεια δυνατότητα ν' ἀποφασίσουμε ἀπὸ μό-
νοι μας γιὰ μᾶς καὶ γιὰ τοὺς δικούς μας;

Ἡ ἀναποφασιστικὴ ποὺ κυριαρχεῖ προ-
δίδει ὅπωςδήποτε ἐκτὸς ἀπὸ ἀτομικὴ καὶ οἰκο-
γενειακὴ καὶ μία κοινωνικὴ παθολογία στὸν
τρόπο ἀγωγῆς μας ὅπως ὑπαινεχθήκαμε καὶ πιὸ
πάνω. Θὰ ἦταν ἀσφαλῶς χρήσιμο νὰ διερευνή-
σουμε σὲ μία πράξη αὐτογνωσίας τίς αἰτίες ποὺ
τὴν προκαλοῦν καὶ νὰ ἐπιμερίσουμε τίς εὐθύνες
ὥστε νὰ μπορέσουμε ἄλλες μὲν νὰ ἀναλάβουμε
ἄλλες δὲ νὰ ἀποποιηθοῦμε. Μ' αὐτὸν τὸν τρόπο
θὰ ἀποδώσουμε καὶ στὸν Καίσαρα καὶ στὸν

λέοντα... τὴ μερίδα τους καὶ δὲν θὰ κινδυνεύου-
με νὰ τὴν πάθουμε σὰν τὸν γαῖδαρο ποὺ βρέθη-
κε ἀνάμεσα σὲ δύο σωροὺς ἀπὸ σανὸ καὶ πέθα-
νε ἀπὸ τὴν πείνα, γιατί δὲν μπορούσε τελικὰ νὰ
ἀποφασίσει ὑπὲρ τοῦ ἑνὸς ἢ τοῦ ἄλλου.

---

1. Γιὰ τὶς φάσεις τῆς βουλευτικῆς διαδικασίας στὶς ὁποῖες
περιλαμβάνεται καὶ ἡ ἀπόφαση, βλ. Χριστοδούλου Χ. Τομα-
σίδη, *Εἰσαγωγή στὴν Ψυχολογία*, Ἀθήνα, Ἐκδ. «Δίπτυχο»,
1982, σ. 479-483.

2. Περὶ Συμβουλευτικῆς γενικὰ βλ. τὸ βιβλίο τοῦ Εὐστα-
θίου Δημητροπούλου, *Συμβουλευτικὴ καὶ Συμβουλευτικὴ
Ψυχολογία*, Ἡ θεωρία τῆς, ἡ πράξις τῆς, οἱ ἐφαρμογές τῆς.
Ἀθήνα, Ἐκδ. Γρηγόρη, 1992, 312 σ. Γιὰ τὴν ἄσκηση τῆς
Συμβουλευτικῆς στὰ πλαίσια τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου, βλ. Α.
Μ. Σταυροπούλου, *Συμβουλευτικὴ Ποιμαντικὴ*, Ἀθήνα,
Ἐκδ. «Λύχνος», 1985, 124 σ. καὶ τοῦ ἴδιου, *Εἰσαγωγή στὴν
Ὁρθόδοξη Συμβουλευτικὴ Ποιμαντικὴ*, Ἀθήνα 1985, 112 σ.
Παραπέμπω ἐπίσης στὸ μικρὸ ἀλλὰ περιεκτικὸ λῆμμα
«Entscheidung» (ἀπόφαση) τοῦ Josef Sudbrack στὸ *Prak-
tisches Lexikon der Spiritualität* (ἐκδ. ὁ Christian Schütz),
Freiburg, Herder, 1988, σ. 297-299.

3. Βλ. σχετικὰ στὸ ἄρθρο τῆς Raymonde Nathan, «La
psychologie de la décision individuelle» (Ἡ ψυχολογία τῆς
ἀτομικῆς ἀπόφασης), τ. II, *La vie psychologique normale τῆς
ἐγκυκλοπαιδείας Univers de la Psychologie*, Paris, Éd. Lidis,
1977-1978, σ. 399-403.